

The paper deals with an issue of developing a catalogue of archaeological musical instruments and musical and iconographic sources of the Middle Ages, found in Ukraine. This catalogue development is extremely necessary to reflect the objective presentation of the musical instruments development in Ancient Ukraine in terms of musical and instrumental culture of the ancient European Slavic world.

Key words: musical archaeology, musical and iconographic sources, Slavic medieval musical instruments from the territory of Ukraine, idiophones, aerophones, chordophones.

UDC 78.481.K 21

DEVELOPING CATALOGUE OF MEDIEVAL MUSICAL INSTRUMENTS FROM THE TERRITORY OF UKRAINE

Zinkiv Iryna – Doctor of Art Criticism, Professor
Lviv National Music Academy n.a. M.V. Lysenko, Lviv

Aim of paper – problem statement on developing a catalogue of archaeological musical instruments and iconographic sources of the Middle Ages, found in Ukraine, introducing of unknown varieties of fossil musical instruments into scientific circulation.

Research methodology. The method applied of typological systematization of the medieval archaeological musical instruments.

Results. Developing a specialized catalogue of archaeological musical instruments of the Middle Ages intended for scientific and applied needs of organists and archaeologists in Ukraine, which is extremely necessary and well-timed in terms of aggregating in one edition of archaeological (fossil) musical instruments, their fragments and musical and iconographic sources found by archaeologists in Ukraine. Their systematization is made based on a regional principle. Wind, percussion, string instruments are considered, as well as their images of the X–XVII centuries from different regions of modern Ukraine. They are isolated from a number of other artefacts from individual archaeological excavations, the results of which were published in professional archaeological journals and are still unknown to organologists.

Novelty. An instrumental survey performed of medieval idiophones, aerophones, chordophones from the territory of Ukraine, considered based on a regional principle in order to develop a «Catalogue of medieval musical instruments of Ukraine».

Practical significance. Paper materials can be used in research of musical and instrumental culture of Ukraine in the Middle Ages.

Key words: musical archaeology, musical and iconographic sources, Slavic medieval musical instruments from the territory of Ukraine, idiophones, aerophones, chordophones.

Надійшла до редакції 7.10.2020 р.

УДК 78.481.K 21

АРХЕОЛОГІЧНІ МУЗИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ З ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СИНХРОННОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ СВІТУ

Олійник Ольга Григорівна – кандидат мистецтвознавства, доцент,
Львівська національна музична академія ім. М.В. Лисенка, м. Львів
<http://orcid.org/0000-0002-4363-0200>
[DOI.org/10.35619/ucpmk.v34i34.312](https://doi.org/10.35619/ucpmk.v34i34.312)
ool5064@gmail.com

Стаття присвячена вивченню знайдених на території сучасної України археологічних музичних інструментів та уведенню їх до наукового обігу. Синхронно-порівняльний аналіз цих музичних артефактів із однотипним інструментарієм цивілізацій Давнього Світу засвідчив, що викопні музичні інструменти з території України належать до найдавніших серед відомих у світі археологічних аналогів.

Ключові слова: музична археологія, музичні інструменти неоліту – бронзи з території України, барабан, бубен, багатотрубкова флейта, дерев'яна сопілка, волинка.

Постановка проблеми. Музичні інструменти, виявлені під час археологічних розкопок на території України, залишаються маловідомими широким колам музикознавців та музичних археологів¹, дослідників музично-інструментальних культур давніх цивілізацій світу. Сьогодні у різних країнах Європи, Америки та Сходу існують центри з досліджень археологічних музичних інструментів, у яких співпрацюють археологи та інструментознавці. У цих центрах проводяться реконструкції викопних інструментів, досліджуються їх акустичні параметри, проводяться комп'ютерні дослідження. Зокрема, спектральний аналіз звуку, тестування тембрів звучання, рентген-аналіз матеріалів з яких вони виготовлені, а також виконавство на точних репліках інструментів та їх реконструкцій за іконографічними джерелами.

В Україні музична археологія, як окрема галузь музикознавства, є молодого наукою. Складність дослідження давнього музичного інструментарію України полягає в тому, що не існує єдиного осередку, який би об'єднав фактологічний «музичний» матеріал археологів, тобто археологічні музичні артефакти, з їх науковою інтерпретацією інструментознавцями.

В опублікованих у різних фахових археологічних збірниках та періодичних виданнях результатів розкопок музичні інструменти або їх фрагменти археологи подають у загальному контексті ілюстративного викопного матеріалу, що ускладнює їх виокремлення для наукового дослідження та інтерпретації. Виняток становлять лише декілька досліджень українських археологів, присвячених окремим різновидам музичних інструментів С. Бібікова [2], Г. Бурова [3; 3–9], А. Усачука [13; 70–87], В. Панковського [10; 45–47], Н. Складенко, Г. Охріменка [12; 492–498], М. Бандрівського [1; 215–233], І. Вдовиченко [4; 124–141] та ін. Більша ж частина матеріалів, які археологи трактують як «предмети нез'ясованого призначення», залишаються не ідентифікованими і осідають в археологічних архівах та сховищах, які ще потрібно опрацювати фахівцям-інструментознавцям. Своєю чергою праці інструментознавців та музичних археологів в основній масі опубліковано у музикознавчих фахових виданнях, що залишаються поза увагою археологів. Поєднання інструментознавчих та археологічних методів вивчення дає можливість не лише виділити музичні інструменти із загальної маси археологічних артефактів та дослідити їх конструктивні і звукові характеристики, але й з'ясувати їх значення і функції в обрядово-ритуальних практиках, релігійно-міфологічних й світоглядних уявленнях давніх народів, а також простежити шляхи міграцій окремих племен і народів та їх етнокультурні взаємозв'язки. Іноді музичний інструмент (його тип, особливості форми, оздоблення, тощо) стає єдиним джерелом інформації про історико-культурні явища, які на іншому матеріалі не знаходять пояснення. Вивчення археологічних музичних інструментів також дає можливість прослідкувати генезу їх функціонування в традиційній музичній культурі.

Датування археологічних комплексів, у яких знайдено музичні інструменти (чи їх фрагменти) на території України, та їх порівняння з синхронними аналогами з інших територій Давнього Світу, дозволяє з інших позицій поглянути на дискусійні питання часу й місця виникнення деяких з їх різновидів, встановити пріоритетність їх появи в тому чи іншому регіоні світової цивілізації.

Огляд останніх публікацій. Вивчення музичних інструментів, знайдених археологами на території України в контексті їх синхронно-типологічного порівняння з інструментарієм цивілізацій Давнього Світу, ще не ставало предметом окремого дослідження.

Мета статті – увести до наукового обігу невідомі різновиди викопних музичних інструментів, встановити найдавнішу хронологічну межу їх існування на території України та в осередках давніх цивілізацій і функціонування в традиційній музичній культурі.

Виклад дослідницького матеріалу. Прийнято вважати, що окремі різновиди музичних інструментів виникли й розвивалися в осередках давніх цивілізацій – Єгипту, Шумеру, Ассирії, Вавилону, Давньої Греції, Риму, Давньої Індії, Китаю та Мезоамерики. Однак дослідження археологів та істориків свідчать, що племена і народи, що проживали протягом тисячоліть на теренах України, зробили значний внесок у світову цивілізацію. У Північному Причорномор'ї сформувалася одна з основних груп давніх індоєвропейців; вихідці з українських земель брали активну участь у походах європейських народів на Схід, переносючи туди свої культурні традиції. Як зазначають дослідники, розвиток населення України, починаючи від доби палеоліту, можна вважати своєрідним варіантом історичного шляху, притаманного розвиненим цивілізаціям Сходу [15; 7]. Адже територія України ще з доби кам'яного віку була величезною контактною зоною, де перепліталася безліч етносів і культур. Степова зона від середнього палеоліту була ареалом проживання вихідців з Малої та Передньої Азії, Закавказзя, Зауралля тощо. Західні території України були пов'язані з північними та південними впливами Центральної Європи, звідки, «починаючи від 11 тис. років тому постійно мігрували на Схід різні етнічні спільноти» [9; 6], переносючи туди не лише свою матеріальну культуру, але й музично-інструментальні традиції.

Інструментознавці дотепер не можуть визначити час і місце виникнення керамічних барабанів келихоподібної форми. Найдавнішими вважаються інструменти, відомі з археологічних розкопок у Єгипті, Китаї, Німеччині, Чехії, Польщі, Північній Данії (рис. 1 а, б, в). Цей тип барабана зберігся дотепер у традиційній інструментальній практиці багатьох народів Близького Сходу, країн Магрибу (Туніс, Алжир, Марокко), Закавказзя та на Балканах (рис. 2). В Україні подібний інструмент виявлено на трипільському поселенні поблизу с. Ленківці (Чернівецька обл.) (рис. 3) [8; 277]. Поселення датується 4600 р. до н.е. [5; 293]. Отже, знайдений барабан майже на тисячу років давніший від відомих азійських та європейських археологічних аналогів, які датуються у межах від 3600 до 1290 рр. до н.е. (рис. 1 а). Спираючись на хронологію, можна стверджувати, що *трипільці першими з давніх народів світу почали використовувати барабани келихоподібної форми у своїй музично-інструментальній практиці.*

Уважають, що найдавніші зображення іншого різновиду ударного інструмента – бубна походять із Шумеру. Їх датують 2000 рр. до н.е. [19; 71–72]. Це дало підстави інструментознавцям стверджувати, що інструмент виник у Передній Азії. Проте знахідка бубна і палички-колотушки поблизу м. Гребінка (Полтавська область, Україна) у похованні, що належить до раннього етапу *донецької катакомбної культури* (перша чверть II тис. до н.е.), спростовує тезу класика інструментознавчої науки К. Закса про його передньоазійське походження. Бубен виявлено у могилі, де поховано жінку-шаманку [17; 12–21] (рис. 4 а). Найдавніше кістяне навершя колотушки від бубна знайдено в одному з курганів ямної археологічної культури (III – початок II тис. до н.е.) поблизу с. Соколове у межах річки Орелі й Самари (Дніпропетровська обл., Україна). Воно датоване другою пол. III тис. до н.е. [18; 291–292]. На навершя нанесено зображення шамана, який тримає в руках колотушку та бубен (рис. 4 б). Це свідчить, що інструмент існував у музичній практиці цих племен набагато раніше. Подібне зображення шамана з бубном і колотушкою знаходиться серед розписів у печері Таш-Аір поблизу Бахчисараю (Крим, Україна) (рис. 4 в). Дослідник Д. Крайнов визначає ці малюнки «після палеолітичним» періодом [6; 118]. Отже, археологічні та іконографічні джерела свідчать, що бубен існував у музичному інструментарії племен, що проживали на теренах України у III–II тис. до н.е. набагато раніше від його передньоазійських аналогів.

Багатотрубковий аерофон, що з давніх часів існував у музично-інструментальній культурі багатьох народів світу, зазвичай визначається терміном «флейта Пана». Згідно з сюжетом грецького міфу її походження пов'язують із Паном, божеством отар, лісів і полів. Учені вважають, що легенда про Пана виникла у II тис. до н.е., тому час появи цього інструмента датують цими хронологічними межами. Однак знахідка багатотрубової флейти в одному з поховань Маріупольського могильника в Приазов'ї, що датується добою неоліту, вказує на найдавнішу хронологічну межу його існування на теренах Європи – IV тис. до н.е. (рис. 5 а). Ця флейта є найдавнішою зі всіх відомих інструментів Давнього Світу. Подібні багатотрубові флейти існували на території України і в добу бронзи (III – поч. I тис. до н.е.) та дотепер залишаються в традиційному інструментарії українців (рис. 5 б) [7; 14–16].

Унікальною знахідкою є дерев'яна сопілка, яку знайшли у *ранньо катакомбному* (остання чверть III – початок II тис. до н.е.) похованні у Північному Причорномор'ї (с. Старогорожене, Миколаївська обл., Україна) [16; 108]. Інструмент погано зберігся, тому неможливо достеменно визначити його розміри та кількість пальцевих отворів. Виготовлені з дерева музичні інструменти в археологічних розкопках трапляються вкрай рідко, адже дерево не витримує випробування часом. Подібні інструменти, виготовлені з кісток птахів та тварин доби палеоліту – бронзи в різних країнах уже давно стали предметами досліджень інструментознавців. Датування (кінець III – початок II тис. до н.е.) дерев'яної сопілки дозволяє визначити найранішу хронологічну межу існування цього різновиду духового інструмента на території України. Цей музичний артефакт є найдавнішою знахідкою дерев'яного духового інструмента (типу флейти) в Європі, а можливо й у світі.

Не з'ясованим також є час і місце виникнення духового інструмента волинки (дуди, кози). Цей інструмент у I ст. н.е. був відомий грекам і римлянам, а перші середньовічні згадки про нього датуються IX ст. [19; 141, 281]. Уважають, що в Україні волинка з'явилася пізно, у XVI ст. [14; 226]. Проте археологічні розкопки свідчать, що на теренах України прототип волинки існував набагато раніше. В одному з поховань *інгульської катакомбної культури* (остання чверть III – початок II тис. до н.е.) поблизу с. Виноградне (Запорізька обл., Україна) виявлено рештки цього інструмента [11; 240–241]. Збереглися фрагменти однієї дерев'яної трубочки з кістяним мундштуком та шкіряного мішечка. У похованні інструмент знаходився під лівою пахвою небіжчика у тій позиції, в якій дотепер тримають цей інструмент народні музиканти. Отже, *прототип волинки існував в інструментальній культурі України набагато раніше від його грецьких, римських та середньовічних аналогів*. Він зберігся в інструментарії давніх слов'ян, а також у традиційній культурі українців.

Висновки Уведення давніх українських музичних артефактів до наукового обігу історичного музикознавства, зокрема музичної археології, дозволяє з інших позицій розглянути час і місце виникнення окремих різновидів музичних інструментів. Точне датування археологічних комплексів, у яких було виявлено музичні інструменти та їх рештки, уможливило встановлення найдавнішої хронологічної межі їх існування на території України, а синхронно-порівняльний аналіз з однотипним інструментарієм цивілізацій Давнього Світу показав, що *викопні музичні інструменти з території України належать до найдавніших серед відомих у світі їх археологічних аналогів*.

Примітки:

¹ Музична археологія – молода галузь музикознавства, що вивчає питання музичної культури Давнього Світу та Середньовіччя за пам'ятками матеріальної культури. Вона виникла на стику декількох дисциплін – археології, органології (інструментознавства), історії музики та етнології. Сферою наукових досліджень музичної археології є вивчення музичних явищ на основі аналізу археологічних (викопних) музичних

інструментів та їх решток, звукових знарядь та іконографічних джерел (петрогліфи, зображення на кераміці, витворах ужиткового мистецтва, кам'яних рельєфах, фресках, тощо) у широких хронологічних межах – від палеоліту до пізнього середньовіччя (близько 40000 років). Археологічний аналіз і документація цих артефактів, їх датування та описи, а також пояснення контекстів знахідок і культурних контекстів дають можливість з'ясувати їх функції та значення в культурі давніх племен та етносів.

Ілюстрації

Рис. 1. Археологічні барабани келихоподібної форми (3600–1290 рр. до н.е.):
а – Єгипет; б – Китай; в – Чехія

Рис. 2. Сучасні народні барабани келихоподібної форми

Рис. 3. Трипільський барабан келихоподібної форми (4600 р. до н.е.)

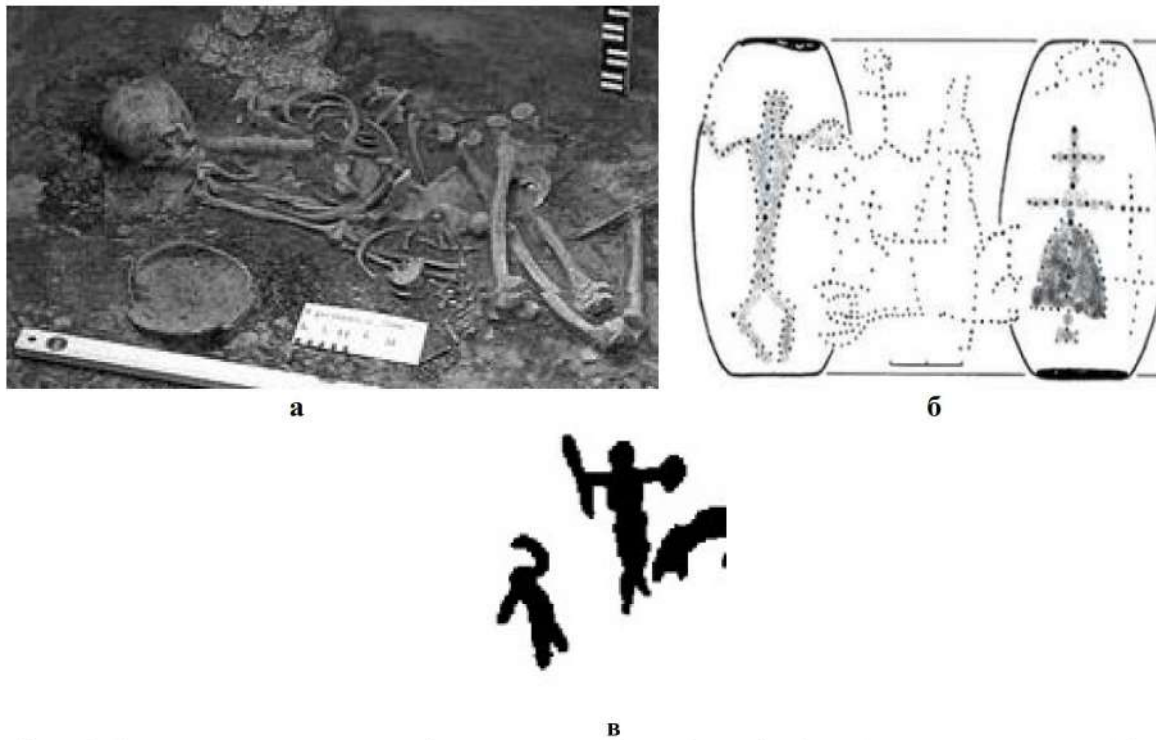

Рис. 4. а – бубен з поховання шаманки (перша чверть II тис. до н.е.); б – зображення шамана з бубном на кістяному навершії колотушки від бубна (III – початок II тис. до н.е.); в – зображення шамана з бубном і колотушкою (печера Таш-Аір, Крим, Україна)

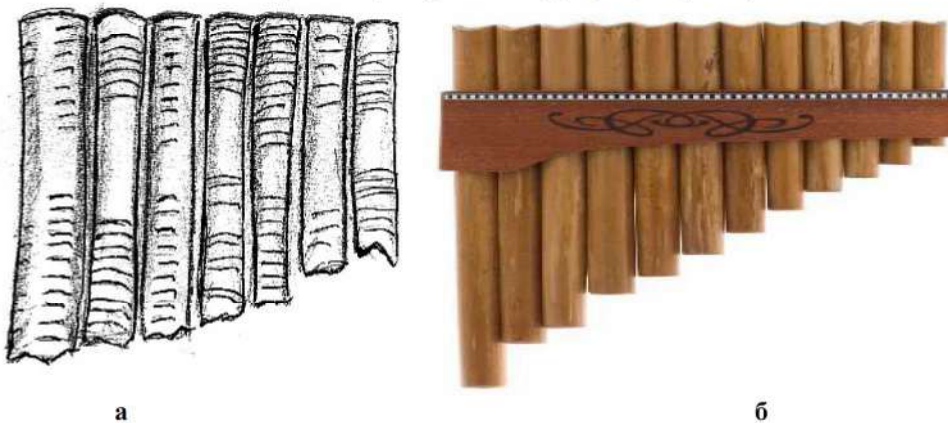

Рис. 5. а – багатотрубкова флейта («флейта Пана») з Маріупольського могильника (IV тис. до н.е.); б – український народний музичний інструмент свиріль

Список використаної літератури:

1. Бандрівський М. Елементи церемоніальної колісничі VII ст. до нар. Хр. на Тернопільщині. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*. Вип. 13. Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. С. 215–233.
2. Бибилов С. Н. Древнейший музыкальный комплекс из костей мамонта. *Очерк материальной и духовной культуры палеолитического человека*. Киев: Наук. думка, 1981. 107 с.
3. Буров Г. М. Молоточковидные булавки как фетиш сельскохозяйственных культов. *Проблемы изучения катакомбной культурно-исторической общности и культурно-исторической общности многоваликовой керамики*. Запорожье: Изд-во Запорож. гос. ун-та, 1998. С. 3–9.
4. Вдовиченко И. И. О роли музыки в жизни варваров и эллинов Северного Причерноморья. *Проблемы истории, филологии, культуры*. Вып. 14. Москва-Магнитогорск: Изд-во Магнитогорск. гос. ун-та, 2004. С. 124–141.
5. *Енциклопедія трипільської цивілізації*. В двох т. Т. 2. Київ: Тов. Укрполіграфмедіа, 2004. 711 с.
6. Крайнов Д. А. Пещерная стоянка Таш-Аир как основа периодизации послепалеолитических культур Крыма. *Материалы и исследования по археологии СССР*. № 91. Москва-Ленинград: Изд-во АН СССР, 1960. С. 108–122.
7. Олійник О. «Флейта Пана» в духовній культурі племен доби неоліту-бронзи. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зб.* Вип. 22. Рівне: РДГУ, 2016. С. 13–19.
8. Олійник О. Ударні та духові інструменти Трипільської цивілізації: питання реконструкції. *IX Міжнародний конгрес українців. Мистецтвознавство. Культурологія. Зб. наук. ст.* (До 100-річчя Нац. акад. наук України). Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2019. С. 273–286.

9. **Охріменко Г. В.** Населення Волині в праісторичні часи (розвиток матеріальної та духовної культури). Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. 252 с.
10. **Панковський В. Б.** Мотив або сигнал? (До пояснення функцій давніх звукових інструментів). *Матістерум. Археологічні студії*. Вип. 20. Київ: Вид-во НаУКМА, 2005. С. 45–47.
11. **Пустовалов С. Ж.** Моделирование лица по черепу у населения ингульской катакомбной культуры. *Stratumplus*. № 2. 1999. С. 222–255.
12. **Скляренко Н., Охріменко Г.** Глиняні птахи у віруваннях та мистецтві. *Нариси культури давньої Волині*. Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. С. 492–498.
13. **Усачук А. Н.** К вопросу о костяных деталях духовых музыкальных инструментов в эпоху бронзы. *Древности Северо-Восточного Приазовья. Сб. науч. ст.* Донецк: Укр. культурологический центр, 1999. С. 70–87.
14. **Черкаський Л. М.** Українські народні музичні інструменти. Київ: Техніка, 2003. 264 с.
15. **Чмихов М. О., Кравченко Н. М., Черняков І. Т.** Археологія та стародавня історія України: Курс лекцій. Київ: Либідь, 1992. 376 с.
16. **Шапошникова О. Г., Фоменко В. П., Балушкин А. М.** Курганная группа близ с. Старогорожено. *Древности Поингулья*. Киев: Наук. думка, 1977. С. 99–145.
17. **Шерстюк В. В.** Катакомбне поховання шаманки з Гребінки. *Археологічний літопис Лівобережної України*. Полтава, 2008. Ч. 1–2. С. 12–21.
18. **Шилов Ю. А.** Прародина ариев. *История, обряды, мифы*. Киев: СИНТО, 1995. 744 с.
19. **Sachs C.** Historia instrumentów muzycznych. Warszawa: PWM, 1975. 556 s.

References

1. **Bandrivskiy M.** Elementy tseremonialnoyi kolisnytsi VII st. do n. e. na Ternopilshchyni. *Materialy i doslidzhennia z arkeolohii Prykarpattia i Volyni*. Vyp. 13. Lviv: Instytutukrainoznavstvaim. I. Krypyakevycha, 2009. S. 215–233.
2. **Bibikov S. N.** Drevneyshymuzykalny kompleks iz kostey mamonta. Ocherk materialnoy i dukhovnoy kultury paleoliticheskogo cheloveka. Kiev: Naukova dumka, 1981. 107 s.
3. **Burov G. M.** Molotochkovidnyye bulavki kak fetish selskokhozyaystvennykh kultov. Problemy izucheniya katakombnoy kulturno-istoricheskoyo bshchnosti i kulturno-istoricheskoy obshchnosti mnogovalikovoy keramiki. Zaporozhe: Izdatelstvo Zaporozhskogo gosudarstvennogo universiteta, 1998, S. 3–9.
4. **Vdovychenko I. I.** Orolimuzyki v zhyznivavrov i ellinov Severnogo Prichernomorya. *Problemy istorii, filologii, kultury*. Vyp. 14. Moskva-Magnitogorsk: Izd-vo Magnitogorskogo gos. universiteta, 2004. S. 124–141.
5. **Entsyklopediya Trypils'koyi tsyvilizatsiyi**. V dvokh tomakh T. 2. Kyiv: Tov-vo Ukrpolihrafmedia, 2004. 711 s.
6. **Kraynov D. A.** Peshchernaya stouanka Tash-Air kak osnova periodizatsiyi poslepaleoliticheskikh kultur Kryma. *Materialy iissledovaniy apoarkheologii SSSR*. № 91. Moskva-leningrad: Izd-vo ANSSSR, 1960. S. 108–122.
7. **Oliynyk O.** «Fleita Pana» v dukhovnii kulturi plemen dobyneolitu-bronzy. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*. Naukovyi zbirnyk. Vyp. 22, Rivne: RDGU, 2016. S. 13–19.
8. **Oliynyk O.** Udarni ta dukhovi instrumenty Trypils'koyi tsyvilizatsiyi: pytannia rekonstruktsiyi. Mizhnarodny ikongres ukrajinistiv. Mystetstvoznavstvo. Kulturolohiia. Zbirnyknaukovykhstatei (Do 100-richchia Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy). Kyiv: IMFE im. M. Ryl'skogo, 2019. S. 273–286.
9. **Okhrimenko G. V.** Naselennya Volyni v praistorytsni chasy (rozvytok materialnoyi ta dukhovnoyi kultury). Luts'k: Volynska oblasna drukarnya, 2004. 252 c.
10. **Pankovskiy V. B.** Motyv abo syhnal? (Do poyasnennia funktsiyi davnykh zvukovykh instrumentiv). *Mahisterum*. /red. L.L. Zaluzniak. Vyp. 20. Kyiv: Vydavnytstvo NaUKMA, 2005. S. 45–47.
11. **Pustovalov S. Zh.** Modelirovaniye litsa po cherepu u naseleniya ingul'skoy katakombnoy kultury. *Stratum plus*. № 2. 1999. S. 222–255.
12. **Skliarenko N., Okhrimenko G.** Hlyniani ptakhy u viruvanniakh ta mystetstvi. *Narysy kultury davnioyi Volyni*. Luts'k: Volynska oblasna drukarnya, 2006. S. 492–498.
13. **Usachuk A. N.** K voprosu o kostyanykh detalyakh dukhovnykh muzykalnykh instrumentov v epokhu bronzy. *Drevnosti Severo-Vostochnogo Priazovya. Sborniknauchnykhstatey*. Donetsk: Ukrainskiy kulturologicheskyy tsentr, 1999. S. 70–87.
14. **Cherkaskiy L. M.** Ukrayinski narodni muzychni instrumenty. Kyiv: Tekhnika, 2003. 264 s.
15. **Chmykhov M. O., Kravchenko N. M., Chernyakov I. T.** Arkheolohiya ta starodavnya istoriya Ukrainy: Kurs lektsiy. Kyiv: Lybid, 1992. 376 s.
16. **Sherstiuk V. V.** Katakombne pokhovanny ashamanky z Hrebinky // *Arkheolohichniy litopys Livoberezhnoyi Ukrainy*. Poltava, 2008. Ch. 1–2. S. 12–21.
17. **Shylov Yu. A.** Prarodinaariyev. *Istoriya, obryady, mify*. Kiev: SINTO, 1995. 744 s.
18. **Sachs C.** *Historjainstrumentów muzycznych*. Warszawa: PWM, 1975. 556 s.

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ МУЗЫКАЛЬНЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ С ТЕРРИТОРИИ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ СИНХРОННОГО ИНСТРУМЕНТАРИЯ ДРЕВНИХ ЦИВИЛИЗАЦИЙ МИРА

Олейник Ольга Григорьевна – кандидат искусствоведения, доцент,
Львовская национальная музыкальная академия им. Н. В. Лысенка, г. Львов

Статья посвящена изучению найденных на территории современной Украины археологических музыкальных инструментов и введению их в научный оборот. Синхронно-сопоставительный анализ этих

музыкальных артефактов с однотипным инструментарием цивилизаций Древнего мира показал, что ископаемые музыкальные инструменты с территории Украины принадлежат к древнейшим среди известных в мире археологических аналогов.

Ключевые слова: музыкальная археология, музыкальные инструменты неолита – бронзы с территории Украины, барабан, бубен, багатотрубкова флейта, деревянная флейта, волюнка.

ARCHAEOLOGICAL MUSICAL INSTRUMENTS FROM THE TERRITORY OF UKRAINE IN TERMS OF SYNCHRONOUS INSTRUMENTS OF ANCIENT WORLD CIVILIZATIONS

Olijnyk Olga – Candidate of Art Criticism, Associate Professor
Lviv National Music Academy n.a. M. V. Lysenko, Lviv

The paper considers the study of archaeological musical instruments found on the territory of Ukraine and their introduction into scientific circulation. Synchronous-comparative analysis of these musical artefacts with the same-type instruments of the Ancient World civilizations showed that fossil musical instruments from the territory of Ukraine belong to the most ancient among the world-known archaeological analogues.

Key words: musical archaeology, Neolithic and Bronze Ages musical instruments from the territory of Ukraine, drum, tambourine, multi-pipe flute, wooden flute, and bagpipe.

UDK 78.481.K 21

ARCHAEOLOGICAL MUSICAL INSTRUMENTS FROM THE TERRITORY OF UKRAINE IN TERMS OF SYNCHRONOUS INSTRUMENTS OF ANCIENT WORLD CIVILIZATIONS

Olijnyk Olga – Candidate of Art Criticism, Associate Professor
Lviv National Music Academy n.a. M. V. Lysenko, Lviv

The aim of the paper – to study the archaeological musical instruments of the Neolithic Age and Bronze Age found on the territory of Ukraine, namely, drum, tambourine, multi-pipe flute, wooden flute, bagpipes, and introduce them into scientific circulation, as well as show the priority of these instruments emergence on the territory of Ukraine among the ancient civilizations.

Research methodology. The paper uses combined archaeological and organological research methods.

Results. Age determination of archaeological complexes, where the musical instruments (or their fragments) were found on the territory of Ukraine, and their comparison with synchronous analogues existed in other civilizations of the Ancient World, allowed looking from a different angle at the debatable issues of time and place of origin of some of their varieties, establishing the priority of their emergence in a particular region of the world civilization.

Novelty. This paper is first to perform the synchronous-comparative analysis of archaeological musical instruments from the territory of Ukraine as compared to the same-type analogues of ancient civilizations and introduce them into the scientific circulation.

Practical significance. The paper materials can be used in research on the musical and instrumental culture of the ancient peoples of the world.

Key words: musical archaeology, Neolithic and Bronze Ages musical instruments from the territory of Ukraine, drum, tambourine, multi-pipe flute, wooden flute, bagpipe.

Надійшла до редакції 7.10.2020 р.

УДК 7.031

СЕМАНТИКА ОБРАЗУ БИКА В МИСТЕЦТВІ КАМ'ЯНОГО ВІКУ

Бондарчук Ярослава Віталіївна –
кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри
документознавства та інформаційної діяльності,
Національний університет «Острозька академія», м. Острог
<http://orcid.org/0000-0002-6638-4399>
[Doi.org/10.35619/ucpmk.v34i34.313](https://doi.org/10.35619/ucpmk.v34i34.313)
Yaroslava.Bondarchuk@oa.edu.ua

На основі аналізу артефактів простежено еволюцію семантичного навантаження образу бика від часу його появи в мистецтві верхнього палеоліту 33 – 31 тис. р. до н. е. до кінця неоліту. Розглядається гіпотеза про відображення основних релігійно-світоглядних ідей того чи іншого історичного періоду в характеристиці домінуючого тоді знаку зодіаку, в якому внаслідок прецесії протягом 2 150 р. знаходиться точка перетину екліптики та екватора (точка весняного рівнодення). Пропонуються аргументи на користь позитивного рішення цієї проблеми. Авторка зіставляє релігійно-світоглядні ідеї, пов'язані з культом бика, зі смисловими характеристиками знаків 12-членного зодіакального кола, прийнятого в сучасній астрономії. Робиться